

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ทศนะของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศึกษาเฉพาะกรณีการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ผู้ศึกษาได้ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี บทความทางวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน
 - แนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
 - ปรัชญาแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็ก
 - สำนักคิดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน
2. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ
 - เจตนารมณ์การจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ
 - พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ
 - บทบาทหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ
 - รูปแบบการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวฯ
 - อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
 - กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)
 - รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
 - ประมวลกฎหมายอาญา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นทุกสังคมอาชญากรรมจำนวนมากที่เป็นผลมาจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจึงเป็นปัญหาที่สำคัญมากที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน การกระทำผิดของเด็กในปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น กฎหมายจึงต้องให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นพิเศษ มีวิธีการผ่อนผันบรรเทาโทษให้โอกาสกลับตัว โดยไม่ถือว่าการกระทำผิดของเด็กเป็นอาชญากรรม แต่ให้เรียกว่าเป็นการกระทำ

ผิดของเด็กและไม่เรียกว่าเป็นอาชญากร แต่ให้เรียกว่าเด็กกระทำผิด เพราะเด็กจะไม่มีควมรับผิดชอบในการกระทำ เนื่องจากรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถูกหลอกล่อใช้ อ่อนประสบการณ์ และเด็กก็จะไม่รู้ถึงผลของกระทำนั้นว่ามีผลกระทบมากน้อยแค่ไหน จากแนวคิดนี้จึงทำให้มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดด้วยวิธีการที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ โดยมุ่งเน้นไปในทางสงเคราะห์หรืออบรมแก้ไขแทนการลงโทษทางอาญา จึงได้มีการจัดตั้งศาลให้มีการพิจารณาดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดแยกออกมาจากศาลธรรมดา

แนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ไพรัช บวรสมพงษ์ (2548, น. 62-65) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่า การคุ้มครองสิทธิเด็กหรือการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาถือได้ว่าเป็นทั้งแนวคิดและมาตรการอันเป็นผลมาจากทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎขึ้นต่ำอันเป็นมาตรฐานของสหประชาชาติสำหรับการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการยอมรับว่าสิทธิเด็กเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง เป็นสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติและติดตัวเด็กมาตั้งแต่คลอดแล้วรอดอยู่เป็นทารก ผู้ใดจะละเมิดสิทธิดังกล่าวมิได้ (ตระกูลวิญญานภาค และ ดุษฎี หีลละเมียร, 2540, น. 187) และด้วยความตระหนักถึงความสำคัญที่ว่าเด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและเป็นผู้ที่จะสืบต่อความเป็นชาติในอนาคต จึงเห็นควรที่จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ ได้รับสิทธิพื้นฐาน และการคุ้มครองให้รอดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบของบุคคลและระบบต่าง ๆ ในสังคม แนวคิดเกี่ยวกับคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นประเด็นในด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้รับความสนใจและจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างกว้างขวาง

เมื่อศึกษาถึงแนวคิดและกระบวนการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม พบว่าในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย ตลอดจนแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติยังไม่มีแยกประเภทเด็กในกระบวนการยุติธรรมระหว่างเด็กกระทำผิด เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กออกจากกัน หากแต่มองที่สภาวะทางกายภาพความเป็นเด็ก ทำให้การปฏิบัติต่อเด็กที่มีฐานะในกระบวนการยุติธรรมที่ต่างกัน ตลอดจนความต้องการและสภาพปัญหาที่ต่างกัน ซึ่งแนวคิดและการคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมที่มักมีการศึกษาวิจัย พบว่า เป็นการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยแนวคิด ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่มุ่งที่จะให้มีการแยกการปฏิบัติระหว่างเด็กออกจากผู้ใหญ่ โดยมีการกำหนดมาตรการพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินการผู้ใหญ่ ดังเห็นได้

จากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่ได้นิยามคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ อันนำไปสู่การแยกวิธีพิจารณาเด็กที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ตลอดจนมุ่งให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของเด็ก เน้นที่การแก้ไขเพื่อให้เด็กกลับตนเป็นคนดี

จากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) (พ.ศ. 2532) ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมที่ว่า ในปัจจุบันการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหาย หรือพยานในชั้นสอบสวน และการสืบพยานบุคคลซึ่งเป็นเด็กในชั้นศาลนั้น มีวิธีดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีของผู้ใหญ่ โดยในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนยังมีความชำนาญในด้านจิตวิทยาเด็กไม่เพียงพอ รวมทั้งมิได้คำนึงถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็ก และส่งผลให้การสอบสวนคลาดเคลื่อนส่วนการสืบพยานในชั้นศาลนั้นนอกจากเด็กต้องเผชิญหน้ากับจำเลยในห้องพิจารณาคดี และตอบคำถามซ้ำกับในชั้นสอบสวนเสมือนหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อซ้ำอีกครั้งแล้ว คำถามที่ใช้ถามก็ยังคงอาจเป็นคำถามที่ตอกย้ำจิตใจของเด็กที่บอบช้ำให้เลวร้ายยิ่งขึ้น และยังส่งผลให้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบพยานบุคคลคลาดเคลื่อนอีกเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึงความสำคัญของเด็ก การคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมที่มีเพียงในแง่ด้านหลักการที่เป็นที่ยอมรับในสากล แต่ยังรวมถึงการปฏิบัติที่มีความเฉพาะเจาะจงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละสังคม แต่ละบริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากล่าวได้ว่ากฎหมายไทยได้ละเลยการให้การคุ้มครองต่อเด็กผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในคดีอาญามาเป็นเวลานาน ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนหากจะต้องมีหน้าที่มาให้การในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาของศาลแล้ว เด็กเหล่านี้อาจได้รับความเสียหายต่อจิตใจหรือชื่อเสียงของผู้ถูกกล่าวหา ยิ่งไปกว่านั้น หากเป็นคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือการทารุณเด็ก สภาพจิตใจของเด็กเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลมากกว่าในกรณีอื่น ซึ่งหากมีการดำเนินการเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป เด็กเหล่านี้จะได้รับผลกระทบต่อจิตใจมากขึ้น ซึ่งเท่ากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ซ้ำเติมความเสียหายและความเจ็บปวดแก่จิตใจของเด็ก (คะเนิง ฤาไชย, 2540, อ้างถึงใน ณรงค์ ใจหาญ, 2543, น. 5-6; ตระกูล วินิจฉัยภาค และดุขฎิ หัสละเมียร, 2540, น. 187-188)

ดังนั้น เด็กไม่ว่าจะอยู่ในฐานะทั้งจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา พยานเด็ก หรือเด็กผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กผู้เสียหายที่ต่างมีความต้องการทั้งแบบทั่วไปและเฉพาะเจาะจง ตัวอย่างเช่น การปกป้องคุ้มครองจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือความต้องการอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้าน

ร่างกาย จิตใจ และสังคม ที่ควรได้รับความสนใจและการตอบสนองเป็นพิเศษ เช่นการจัดให้มีสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก การจัดหาครอบครัวอุปการะในกรณีเด็กต้องแยกจากพ่อแม่หรือการติดตาม ประเมินและการจัดวางความสัมพันธ์ในครอบครัวใหม่ในกรณีเด็กถูกทารุณกรรมจากสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

ความหมายของคำว่าสิทธิ (Rights)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, น. 822) ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม ดังนั้น สิทธิมนุษยชนจึงเป็นอำนาจหรือประโยชน์อันชอบธรรมของมนุษย์ทุกคนที่กฎหมายรับรองและยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีเกียรติศักดิ์ มีความเท่าเทียมกันซึ่งเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่แล้ว ไม่ใช่การได้มาเพราะการทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง รับหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง หรือมีบทบาทใด ๆ

หยุด แสงอุทัย (อ้างถึงใน นพนิติ สุริยะ, 2537, น. 17) กล่าวว่า “สิทธิ” หมายความว่า ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

กล่าวโดยสรุป “สิทธิ” จึงหมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้มนุษย์ทุกคนมีอยู่และกฎหมายรับรองว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ในการที่จะได้รับหรือกระทำการต่าง ๆ ดังนั้น เด็กทุกคนที่เกิดมาจึงถือว่าเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมาย อนุสัญญาหรือปฏิญญาที่ให้การรับรองสิทธิเด็กไว้ทั้งในระดับสากลและในระดับประเทศ

ปรัชญาแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็ก

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและสำนักงานศาลยุติธรรม, (2547, คำนำ) กล่าวถึงปรัชญาแนวคิดในการคุ้มครองเด็กว่า เด็ก คืออนาคตของสังคม (Children is our generation) และสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental rights) ที่สำคัญ 4 ประการ กล่าวคือ สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการพัฒนารอบด้าน สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองและสิทธิการมีส่วนร่วม ดังนั้นทุกภาคส่วนในสังคมจำต้องตระหนักและรับผิดชอบร่วมกัน (Co-responsibility) ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กดังกล่าวอย่างเสมอภาค สิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กดังกล่าวได้รับรองโดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสาร เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2535 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กครอบคลุมเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมหรือได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากบุคคลในครอบครัวหรือสังคม โดยบัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะใน มาตรา 52 วรรคแรก หรือปัจจุบัน

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 52 วรรคแรก ว่า “เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ตามศักยภาพใน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญต่อกรณี สถานการณ์ปัญหาการกระทำทารุณกรรมเด็กในปัจจุบัน ทั้งในภาคครัวเรือนและภาคสังคมกลับ ทวีความรุนแรงขึ้น ปัญหาและสาเหตุของการกระทำทารุณกรรมเด็กมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น รวมทั้ง ผลกระทบมีขอบข่ายกว้างไม่จำกัดเฉพาะตัวเด็กและครอบครัวเท่านั้น หากส่งผลกระทบต่อสังคม และทรัพยากรมนุษย์โดยรวม ในอดีตที่ผ่านมาลำพังกฎหมายและกลไกของรัฐที่มีอยู่ยังไม่ มีประสิทธิภาพในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเพียงพอ รวมทั้งการให้บริการช่วยเหลือเด็กที่ถูก ทำทารุณกรรมและครอบครัวของเด็กที่ถูกทำทารุณกรรมยังด้อยคุณภาพและไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจาก ขาดพลังจากภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนเพื่อสนองตอบต่อปัญหาความต้องการและความ จำเป็นดังกล่าว จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายและสร้างกลไกภาครัฐและภาคประชาสังคมให้มีการ เชื่อมประสาน และถ่วงดุลกันทุกระดับชั้นทางสังคม เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กที่ถูกทำทารุณกรรม อย่างทั่วถึงและเสมอภาค ทั้งเป็นการอนุวัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย รัฐสภาจึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ขึ้นใช้บังคับเพื่อเป็น เครื่องมือและกลไกสำคัญในการป้องกันคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกทำทารุณกรรมหรือได้รับการปฏิบัติอัน ไม่เป็นธรรม ปรารถนาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

แนวความคิดหรือปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในเชิง อาชญาวิทยาและทัศนวิทยา สามารถแยกได้เป็น 2 แนวหลักได้แก่

1. ปรัชญาที่มุ่งต่อการลงโทษ เพื่อเป็นการแก้แค้นต่อผู้กระทำผิด เป็นป้องกันและปราบปรามมิให้มีการกระทำความผิด เน้นการลงโทษไม่ว่าผู้กระทำผิดจะเป็นใคร เด็กหรือผู้ใหญ่ จะกำหนดโทษและลงโทษผู้กระทำผิดเหมือนกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุของ ผู้กระทำผิด

2. ปรัชญาที่มุ่งเน้นต่อการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดบางจำพวก เด็ก คนวิกลจริต ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าพอที่จะเยียวยา แก้ไข ฟื้นฟูได้

ในนานาอารยประเทศรวมทั้งประเทศไทย การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ได้ดำเนินตามแนวปรัชญาที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟู และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้สามารถ กลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ มากกว่าที่จะใช้อำนาจลงโทษอย่างรุนแรง เนื่องจากเห็นว่า เด็กและ เยาวชนสามารถที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงความประพฤติได้ภายใต้การดำเนินมาตรการที่เหมาะสม

สำนักคิดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

1. สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Criminology)

ในช่วงศตวรรษที่ 18 ในยุโรป การพิจารณาคดียังทำเป็นการลับ กฎหมายอาญาที่มีบทลงโทษยังมีลักษณะคลุมเครือและแอบแฝง เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาสามารถตีความได้อย่างกว้างขวางปราศจากขอบเขต บทลงโทษรุนแรงมาก การทำทารุณเพื่อลงโทษก่อนประหารชีวิตเป็นเรื่องปกติ ในที่สุดนักวิชาการชาวอิตาลีในกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวกันเพื่อต่อต้านการทารุณกรรมดังกล่าว

บุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ก่อตั้งสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Criminology) คือ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria, 1738-1794) เป็นผู้ที่ยพยายามต่อต้านและเลิกลัทธิวิธีการที่โหดเหี้ยม ป่าเถื่อน และพยายามปรับปรุงระบบกฎหมายผู้ซึ่งพยายามเสนอผลงานทางวิชาการจนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง คือหนังสือเรื่อง On Crime and Punishments ก่อให้เกิดแนวคิดทางวิชาการและทางการเมืองในการต่อต้านกระบวนการยุติธรรมในสมัยนั้นอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดการปฏิรูปอย่างขนานใหญ่ในยุโรป

ปรัชญาพื้นฐานของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม

หลักการของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมมีรากฐานมาจากปรัชญาที่มุ่งประยุกต์หลักปรัชญาที่มีอยู่เพื่อสร้างหลักกระบวนการนิติธรรม (due process of law) เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคล เพื่อแสวงหาวิธีการป้องกันให้ปลอดจากการกดขี่ข่มเหง ทุจริตและการใช้อำนาจรัฐเกินขอบเขต มุ่งศึกษาถึงอาชญากรรมมิใช่อาชญากร แนวความคิดพัฒนาขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานจาก 3 หลักปรัชญามาประยุกต์เป็นสาระสำคัญ ปรัชญาทั้ง 3 คือ

1.1 ปรัชญาสัญญาประชาคม คือสังคมมีหน้าที่รับผิดชอบคนสังคม ในขณะที่เดียวกันบุคคลก็มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมด้วย บุคคลจึงยอมสละสิทธิเสรีภาพส่วนตัวให้กับรัฐ ยอมสละเสรีภาพบางประการเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติผืนนวกเข้าเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐและอยู่ในมือของผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองมีฐานะชอบธรรม ตามกฎหมาย ไม่ได้สละสิทธิของตนทั้งหมดให้กับรัฐ เพียงมอบเท่าที่จำเป็น กฎหมายจึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นของสัญญาประชาคมและการลงโทษก็ควรใช้เพียงพอเพื่อป้องกันสิทธิเสรีภาพของสาธารณะชนจากผู้ล่วงละเมิดกฎหมาย หลักการสำคัญคือ ประโยชน์สูงสุดสำหรับสาธารณะชนจำนวนมากที่สุด บุคคลต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันที่จะไม่ประกอบอาชญากรรมหากใครฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ความเสียหายต่อส่วนรวมย่อมบังเกิดขึ้น ผู้กระทำผิดต้องรับโทษตามกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิดซ้ำ และเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง มิใช่ต้องการล้างแค้นผู้กระทำผิดแต่เป็นการแก้แค้น การลงโทษ

ต้องได้สัดส่วนกับความหนักเบา ของการกระทำผิด หากลงโทษเกินกว่ากรณีที่เป็นจำเป็นจะเป็นการ กดขี่ประชาชน

1.2 ปรัชญาประโยชน์นิยม เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต้องการแสวงหากำไร เป็น ความปกติของมนุษย์ทุกคน มนุษย์ทุกคนเลือกที่จะทำอะไรหรือไม่ทำโดยดูจากผลลัพธ์ที่ได้คุ้มกว่า หรือไม่ มนุษย์ยอมแสวงหากำไรอย่างสมเหตุสมผล และเป็นความปกติของมนุษย์ที่จะเลือกประพฤติ ได้โดยเสรี ฉะนั้นหากใครคิดจะประกอบอาชญากรรมแล้วรู้ว่าจะได้กำไรย่อมกระทำคือได้รับ ประโยชน์มากกว่าความเจ็บปวดก็จะทำ กฎหมายจึงควรมีความเด็ดขาด เคร่งครัด แน่นนอน และไม่ มือคดตี เพื่อการลงโทษที่เหมาะสมกับอาชญากรรม การลงโทษต้องได้สัดส่วนกับความรุนแรง การกระทำผิด โทษต้องมากพอให้ผู้กระทำผิดรู้สึกสูญเสียมากกว่าการได้รับประโยชน์จากการประกอบ อาชญากรรม จะได้ไม่คิดกระทำผิด อันเป็นการป้องกันอาชญากรรม

1.3 ปรัชญาสุขนิยม เชื่อว่ามนุษย์สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ โดย พิจารณาจากความสุขและความเจ็บปวด ความสุขที่มนุษย์มุ่งหวังจากการกระทำอย่างหนึ่งอาจก่อ ให้ความสมดุลงกับความเจ็บปวด ความสุขที่มนุษย์มุ่งหวังจากการกระทำเดียวกัน หรือผลรวมของ ความสุขและความเจ็บปวดจากการกระทำหนึ่งอาจก่อให้เกิดสมดุลงกับผลรวมของความสุขและ ความเจ็บปวดจากอีกการกระทำหนึ่ง ดังนั้น บุคคลจึงอาศัยการคำนวณเพื่อชั่งตวงเวลาในการ เลือกหรือเลี่ยงการประพฤติปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งหลักการนี้สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมยอมรับ ว่า เป็นหลักการที่บ่งบอกถึงต้นเหตุของอาชญากรรมที่อธิบายว่า ทำไมมนุษย์ก่อหรือไม่ก่อ อาชญากรรม และการบัญญัติกฎหมายจะต้องได้รับโทษ เพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้ง (deterrence) ซึ่ง การข่มขู่ยับยั้งมี อยู่ 2 ประเภทคือ

1. การข่มขู่ยับยั้งทั่วไป (general deterrence) คือ ข่มขู่คนในสังคมให้เห็น ถึงโทษที่ได้รับ ถ้ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ให้สาธารณชนเกรงกลัวการถูกการลงโทษ และเคารพ กฎหมาย แม้ไม่ได้ถูกลงโทษโดยตรง

2. การข่มขู่ยับยั้งเฉพาะ (specific deterrence) คือมุ่งข่มขู่เฉพาะราย ที่ เป็นผู้กระทำผิด เพื่อให้ได้รับความเจ็บปวดจากการลงโทษโดยตรง จนไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก

สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงอิสระ (free will) สามารถเลือกที่จะทำอะไรก็ได้ โดยการชั่งน้ำหนักความสุขกับความเจ็บปวด ความสุขหมายถึง ผล ที่จะได้รับจากการกระทำนั้น และความเจ็บปวดหมายถึง โทษที่กฎหมายกำหนด เพราะฉะนั้น การ บัญญัติกฎหมายต้องชัดเจน ทั้งฐานความผิดและบทลงโทษเพื่อให้ประชาชนรู้ว่าการกระทำเช่นใด เป็นความผิด และจะถูกลงโทษเช่นใด หลักการที่มีปรากฏให้เห็นในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ความผิดเช่น มาตรา 288 ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือ จำคุก

ตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี มาตรา 334 ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไป โดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการป้องกันอาชญากรรมส่วนหนึ่งและบทลงโทษตามกฎหมาย ต้องให้เหมาะสมพอเหมาะพอควรกับการก่ออาชญากรรมที่ละเมิดต่อกฎหมาย ควรพิจารณาโทษอย่างเท่าเทียมกันในอาชญากรรมแบบเดียวกัน (equal punishment for the same crime)

อิทธิพลของแนวคิดสำนักนี้ยังทำให้เกิดการบัญญัติกฎหมายอาญา สำหรับประเทศไทยได้วางหลักไว้ชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ว่า บุคคลจะรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้น บัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ในช่วงกลาง ค.ศ. ที่ 18 แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม ได้รับความสนใจ และกล่าวขวัญถึงด้วยความยกย่องอย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังเป็นเพียงแนวคิดทฤษฎีที่ยังไม่เคยนำไปสู่การปฏิบัติมาก่อน ครั้นเมื่อจะลงมือปฏิบัติจริงก็ปรากฏว่า หลักการบางอย่างไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่เหมาะสมกับบุคคลบางกลุ่มบางประเภท ความพยายามปรับปรุงแก้ไขจนสามารถพัฒนาแนวคิดทฤษฎี ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและเกิดสำนักขึ้นใหม่อีกสำนักหนึ่งชื่อว่า สำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิม

2. สำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิม (Neo-Classical School of Criminology)

สุดสงวน สุธีสร (2547, น. 46-47) กล่าวถึง สำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิมว่า ยึดหลักเจตจำนงอิสระและเชื่อว่ามนุษย์เป็นคนมีเหตุผล และมีความอิสระในการเลือกการกระทำหรือไม่กระทำ อาศัยหลักความพึงพอใจ เปรียบเทียบความสุขและความทุกข์ที่ได้รับอย่างไหนมีมากกว่า และต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน การลงโทษสามารถควบคุมได้ ชัดแตกต่างจากสำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิม มีดังนี้

สำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิมคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลที่กระทำผิดตามสถานการณ์ในขณะที่กระทำผิด ประวัติกระทำผิด ตลอดจนระดับความผิดในทางอาญา ปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบต่อการพิจารณาคดี และนำไปสู่ปัญหาของความไม่เป็นธรรมในการลงโทษ การกำหนดหลักการให้เจตจำนงอิสระอย่างเคร่งครัดโดยไม่จำกัดขอบเขตทำให้เกิดความไม่เหมาะสมในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็ก คนชรา คนวิกลจริต คนปัญญาอ่อน แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิม จึงพยายามปรับหลักการให้สอดคล้องกับสภาวะความเป็นจริง ดังนี้

1. สำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิมเสนอให้นำพฤติการณ์แห่งคดีมาร่วมพิจารณาในการลงโทษผู้กระทำผิด ผลปรากฏว่า ศาลได้ให้ความสนใจและนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมซึ่งผู้กระทำผิดเผชิญอยู่มาพิจารณาด้วย

2. ศาลได้นำประวัติ และภูมิหลังของผู้กระทำมาประกอบการพิจารณา
3. ศาลยอมรับฟังคำให้การของผู้ชำนาญการในบางสาขา เช่น จิตวิทยา แพทย์ นักนิติเวช เพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมของผู้กระทำผิด
4. ศาลเริ่มให้ความสนใจในกรณีพิเศษต่าง ๆ และนำกรณีพิเศษมาประกอบการพิจารณาในการตัดสินโทษด้วยกรณีพิเศษ เช่น ผู้กระทำผิดเป็นผู้เยาว์ คนชรา คนวิกลจริต รวมถึงกรณีที่น่าจะมีผลต่อการกระทำหรือมีผลต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เช่น อารมณ์ชั่ววูบ และเจตนาของผู้กระทำผิดมาประกอบการพิจารณา

5. ได้ให้กระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะศาล ได้หันมาให้ความสนใจกับบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญา แตกต่างไปจากบุคคลอื่นเป็นกรณีพิเศษ เพราะบุคคลเหล่านี้ย่อมไม่สามารถกำหนดเจตจำนงเสรีได้ และสมควรที่จะได้รับการผ่อนผัน นำมาประกอบการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงแนวคิดสาเหตุการกระทำผิดของตน ทำให้กลุ่มนักอาชญาวิทยาสำนักกึ่งดั้งเดิมตระหนักถึงความสำคัญของคำพิพากษาของศาลที่มีผลกระทบต่อคนแตกต่างกันได้ ผลคำพิพากษารับขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละคนนอกจากนี้ยังเห็นว่า การที่คนเข้าสู่เรือนจำไม่ได้เป็นการลดหรือเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ แต่ในทางตรงกันข้ามกับส่งผู้กระทำผิดเข้าสู่สภาพแวดล้อมซึ่งอาจจะสะสมลักษณะนิสัยในการกระทำผิดให้มากกว่าก่อนเข้าสู่ระบบเรือนจำได้

สำนักอาชญาวิทยาสำนักกึ่งดั้งเดิม ได้แบ่งบุคคลออกเป็น 3 ประเภท

- กลุ่มคนปกติ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้ต้องรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองอย่างเต็มที่ที่ไม่สามารถกล่าวอ้างถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้กระทำผิดได้ เพราะคนกลุ่มนี้สามารถใช้เจตจำนงอิสระได้
- กลุ่มเด็ก เยาวชน คนชรา จะมีความรับผิดชอบทางอาญาน้อยกว่ากลุ่มแรก เพราะกลุ่มนี้มีข้อจำกัดในการเลือกตัดสินใจตามเจตจำนงอิสระ สืบเนื่องจากความเยาว์วัย ด้อยประสบการณ์ หรือความเสื่อมของจิตใจ ตามแนวคิดนี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 74 เด็กอายุเกินสิบปี แต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้น ไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองและศาลเห็นว่า ไม่สมควรจะเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนั้น เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนั้น

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคล หรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์กรนั้นยินยอม ในกรณีเช่นนี้ให้บุคคลหรือองค์กรนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่ และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสียพนักงานอัยการหรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอนหรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้

มาตรา 75 ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปี แต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้นในอันที่จะ

ควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้หนึ่งหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดกึ่งหนึ่ง

มาตรา 76 ผู้ใดอายุกว่าสิบแปดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งก็ได้

กลุ่มคนวิกลจริต และปัญญาอ่อน ไม่สามารถใช้เจตจำนงอิสระได้ ในการพิสูจน์หากทราบว่าเป็นวิกลจริต หรือปัญญาอ่อน ศาลอนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น จิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยามาแถลงต่อศาลถึงภาวะบกพร่องของคนกลุ่มนี้ แนวความคิดนี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 65 ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตพิษเพื่อน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดสาเหตุการกระทำผิดของคน ทำให้กลุ่มนักอาชญาวิทยาสำนักกึ่งดั้งเดิมตระหนักถึงความสำคัญของคำพิพากษาของศาลที่ส่งผลกระทบต่อคนแตกต่างกันได้ ผลคำพิพากษาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะแต่ละคน นอกจากนี้ยังเห็นว่า การส่งคนเข้าสู่เรือนจำไม่ได้เป็นการลดหรือป้องกันการกระทำผิดซ้ำ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับสู่ระบบเรือนจำก็ได้ จึงทำให้สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมเสนอให้มีการปฏิรูปกฎหมายอาญาให้เหมาะสมกับสังคม และเริ่มมองเห็นการบำบัดผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษที่เข้มงวด

3. สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School)

ความคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (ดั้งเดิม) หรือ สำนักอิตาลีเยน (Italian School) เกิดขึ้นในกลางศตวรรษที่ 19 เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว นักอาชญาวิทยาในยุคต่อมาก็มีความสนใจและศึกษาคิดค้นเริ่มเกี่ยวกับอาชญาวิทยาอย่างจริงจัง แพร่หลาย เกิดมีความรู้และแนวความคิดใหม่ ๆ ขึ้น มากมาย สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม ศึกษาอาชญากรรมว่า เป็นปัญหาทางสังคมที่สามารถใช้กล้องจุลทรรศน์วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของอาชญากรรมได้ ทำให้สำนักปฏิฐานนิยมปฏิเสธแนวคิดเรื่องเจตจำนงอิสระ และยึดแนวคิดเรื่องเจตจำนงกำหนด (Determinism) หมายถึง พฤติกรรมของคนได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น กายภาพ

จิตใจ สภาพแวดล้อม และปัจจัยทางสังคมที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถควบคุมได้ การถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาชญากรรม

ผู้ก่อตั้งสำนักปฏิฐานนิยม คือ ออگัสต์ กองต์ (Auguste Comte, 1798-1857) สำนักนี้มองว่าผู้กระทำผิดเปรียบเหมือนผู้ป่วย กระบวนการขัดเกลาทางสังคม มีความสำคัญต่อบุคลิกภาพ

สำนักนี้มีแนวความคิดหลักที่สืบเนื่องมาจากแนวความคิดของนายแพทย์ที่มีชื่อเสียง ซึ่งหันมาสนใจศึกษาค้นคว้าทางอาชญาวิทยาอย่างจริงจัง จนเป็นที่ยอมรับยกย่องให้เป็นบิดาแห่งอาชญาวิทยา คือ ลอมโบโรโซ (Lombroso) และนักทฤษฎีที่สำคัญ คือ เฟอรี (Ferri) และกาโรฟาโล (Garofalo) ได้ร่วมมือกับนักวิชาการอื่น ๆ จัดตั้งเป็นสำนักอาชญาวิทยาวิทยาศาสตร์ขึ้น

แนวความคิดของสำนัก Positive เปลี่ยนปรัชญาของการลงโทษจากการแก้แค้นของสำนัก Classical มาเป็นแก้ไขให้การบำบัดรักษาฟื้นฟูจิตใจให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีเน้นการแก้ไขผู้กระทำผิด สำนัก Positive ถือแนวความคิด เจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือการกระทำของมนุษย์เกิดขึ้นโดยมีสิ่งอื่นมาชักจูง ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกและภายในร่างกายของมนุษย์เองที่บีบบังคับหรือบงการ เพราะเมื่อมนุษย์ไม่มีทางเลือกก็ไม่ควรที่จะรับผิดชอบ สำนัก Positive มีแนวความคิดใช้หลักของวิทยาศาสตร์เข้ามาตัดสินโดยมุ่งศึกษาพิจารณาปัญหาของแต่ละบุคคล

สำนักปฏิฐานนิยม เชื่อเรื่องของเจตจำนงกำหนดว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เจตจำนงกำหนดคือ ปัจจัยต่าง ๆ เช่น กายภาพ จิตวิทยา เศรษฐกิจ สังคมเป็นปัจจัยบีบคั้นทำให้คนต้องทำผิด ดังนั้น การกระทำผิดควรมีการแก้ไขปรับปรุง เน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคม และการแก้ไขควรให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย (สุดสงวน สุธีสร, 2547, น. 51-52)

สำนักปฏิฐานนิยม เชื่อเรื่องของเจตจำนงกำหนดว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ มีปัจจัยต่าง ๆ เช่น กายภาพ จิตวิทยา เศรษฐกิจ สังคมเป็นปัจจัยบีบคั้นทำให้คนต้องทำผิด ดังนั้น การกระทำผิดควรมีการแก้ไขปรับปรุง เน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคม และการแก้ไขควรให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย ซึ่งสอดคล้องและมีอิทธิพลกับ มาตรา 78 และมาตรา 82 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 คือ

มาตรา 78 ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัยอาชีพ และฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย

และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาด้วย

มาตรา 82 ในการพิจารณาและพิพากษาคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอนและส่งเสริมให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่า การที่จะลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพ และภาวะแห่งจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็น คน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการ สำหรับเด็กหรือเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน

2. ศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลชำนาญพิเศษที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าศาลชำนาญพิเศษอื่น ๆ โดยบทบาทสำคัญของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีอาญา มุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพ และอนาคตของเด็กและเยาวชน และคุ้มครองส่วนได้เสียของผู้เยาว์ในคดีแพ่ง ตลอดจนการช่วยเหลือ และคุ้มครองสถานภาพของการสมรส สามี ภรรยาและผู้เยาว์ รวมทั้งการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง

ทั้งนี้เพื่อช่วยสงเคราะห์เด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถแก้ไขเด็กและเยาวชนที่ประพฤติดีและกระทำผิดให้ประพฤติดีหรือกลับตนเป็นคนดีได้ อาชญากรที่จะเกิดขึ้นในภายหน้าก็ย่อมจะลดจำนวนลงและเป็นผลให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีสวัสดิภาพและความปลอดภัย

หลักในการดำเนินการของศาลเยาวชนและครอบครัว จึงมุ่งไปในด้านการค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขสาเหตุนั้น ๆ ยิ่งกว่าที่จะมุ่งลงโทษและหลักการดำเนินการเพื่อระงับรักษาผลประโยชน์เกี่ยวกับสิทธิและทรัพย์สินของผู้เยาว์ก็เป็นปัจจัยสำคัญเช่นกันที่จะช่วยทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีซึ่งเป็นอนาคตของชาติในวันข้างหน้า (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2551, น. 63)

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มีเจตนารมณ์ที่สำคัญสรุปได้ 4 ประการ

1. เพื่อสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจกว้างขวางกว่าศาลธรรมดาเพราะศาลมีวิธีการที่จะดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมได้ ถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้ทำผิดกฎหมายอาญาและรวมถึงเด็กที่อยู่ในสภาวะสมควรได้รับการสงเคราะห์คุ้มครอง เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดีเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความผิดและศาลยังมีหลักการดำเนินการเพื่อระมัดระวังรักษาผลประโยชน์เกี่ยวกับสิทธิ์และทรัพย์สินของผู้เยาว์อีกด้วย

2. เพื่อนำความยุติธรรมที่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะบุคคลมาใช้ การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้คำนึงเฉพาะการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่จะมุ่งค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เช่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอายุ ประวัติความประพฤติ สถิติปัญหาการศึกษาอบรม การศึกษาอบรม ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของเด็กหรือเยาวชนหรือฐานะของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงที่มีส่วนผลักดันให้กระทำความผิด ซึ่งศาลจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้เป็นประเด็นที่สำคัญนอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงที่ว่า เด็กกระทำความผิดจริงหรือไม่เพื่อศาลเยาวชนจะได้เลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของเด็กหรือเยาวชน

3. เพื่อนำวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมมาใช้กับเด็กเป็นรายบุคคล ศาลเยาวชนและครอบครัว จะนำสาเหตุแห่งการกระทำความผิดประกอบกับข้อเท็จจริงสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับตัวเด็กที่กระทำความผิดจึงจะพิจารณาสั่งลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็ก ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรมสั่งสอนยิ่งกว่าการลงโทษ และวิธีการที่ศาลสั่งใช้นี้ยังสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้อีกในภายหลังแล้วแต่พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้กระทำความผิด โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่และในกรณีที่เด็กและเยาวชนร่วมกันกระทำความผิด เช่น ร่วมกันลักทรัพย์ หรือชิงทรัพย์ ศาลเมื่อพิจารณากับข้อเท็จจริงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดแล้ว ศาลจะสั่งใช้วิธีการที่แตกต่างกันได้ ตัวอย่างเช่น นายดำ นายขาว นายเหลือง อายุ 17 ปี ร่วมกันทำความผิดฐานชิงทรัพย์ เมื่อศาลพิจารณาแล้วอาจพิจารณาแตกต่างกันได้ เช่น นายดำ จากประวัติข้อเท็จจริงเป็นผู้มีความประพฤติไม่ดี เคยกระทำความผิดมาแล้วหลายครั้งศาลสั่งจำคุก 1 ปีเลยก็

ได้ ส่วนนายขาว พิจารณาจากประวัติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แล้ว ศาลพิพากษาให้ส่งตัวไปฝึกและอบรมในสถานพินิจเป็นระยะเวลา 1 ปี ก็ได้ ส่วนนายเหลือง พิจารณาจากประวัติข้อเท็จจริงอื่นแล้ว ศาลอาจสั่งรอกการลงโทษ โดยกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติไว้ก็ได้

4. เพื่อคุ้มครองสถานภาพของครอบครัว เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากมาจากสภาพครอบครัวที่บ้านแตก เช่น ครอบครัวที่มีบิดามารดาแยกกันอยู่ บิดามีภรรยาใหม่ มารดามีสามีใหม่ หรือบิดามารดาทุพติยะเลาะกันบ่อย ศาลเยาวชนจึงมีวิธีการที่คุ้มครอง

สถานภาพการสมรสเพราะถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของเด็กและเยาวชน โดยให้อำนาจศาลตั้งผู้ประนีประนอมไกล่เกลี่ยให้สามีภรรยาประนีประนอมกันหรือไม่สามารถรักษาสถานภาพการสมรสไว้ได้ก็ให้มีการหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุดโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

ดังนั้น ประชญาหรือเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ก็คือ ในคดีอาญามุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ยิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิจารณาคดีนั้น ศาลจะคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพและภาวะแห่งจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นคน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติกรรมเฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน ส่วนในคดีแพ่งหรือคดีครอบครัวมุ่งที่จะปกป้องคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์ตลอดจนเสริมสร้างความมั่นคงและสงบสุขของครอบครัวที่มีผลนานับการต่อเด็กและผู้เยาว์ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดา ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาหรือเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

ความหมายและรูปแบบการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

ความหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“ศาลเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

รูปแบบของศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยมีการจัดตั้งเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. ศาลเยาวชนและครอบครัวแบบเต็มรูปแบบ หมายถึง มีการจัดตั้งเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดและมีสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดและมีสถานแรกรับเด็กและเยาวชนที่จัดตั้งขึ้นในจังหวัดนั้นด้วย โดยศาลเยาวชนและครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นในจังหวัดนั้น ๆ จะมีเขตอำนาจครอบคลุมตลอดจังหวัดที่จัดตั้งศาลนั้น อาทิเช่น ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา เป็นต้น

2. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่จัดตั้งในศาลจังหวัด เรียกว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวแบบไม่เต็มรูปแบบ หมายถึง มีการจัดตั้งขึ้นเป็นแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด และมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่ไม่มีสถานแรกรับในจังหวัดหรือท้องที่นั้น ดังนั้น จึงต้องส่งเด็กและเยาวชนไปสถานแรกรับหรือสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในจังหวัดอื่นที่มีสถานแรกรับที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงกัน อาทิเช่น จังหวัดเพชรบุรีมีการจัดตั้งเป็นแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดเพชรบุรี และมีการเปิดดำเนินการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี แต่ไม่มีสถานแรกรับ กรณีนี้จึงต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานแรกรับหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี ซึ่งอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เป็นต้น (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2551, น. 64)

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

“คดีธรรมดา” หมายความว่า คดีอื่น ๆ นอกจากคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาล ที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“คดีเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า คดีที่เยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามพระราชบัญญัตินี้

“ศาลเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันทำการกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

มาตรา 11 ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด
- (2) คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 61 วรรคหนึ่ง
- (3) คดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว แล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(4) คดีที่ศาลจะต้องพิพากษาหรือสั่งเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 34 ให้สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ และตามกฎหมายอื่น และโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

- (1) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาล

- (2) สอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล

(3) ควบคุมเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวน หรือพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(4) สงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมหรือภายหลังปล่อย

(5) จัดให้มีการตรวจรักษาและพยาบาลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวน หรือพิจารณาคดี หรือในระหว่างการควบคุมตัวในสถานพินิจ

(6) จัดการศึกษา ฝึกอบรม ดูแลและละอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุม

(7) สืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวในคดีครอบครัว รวมทั้งให้แพทย์หรือจิตแพทย์ตรวจร่างกาย สุขภาพหรือจิตใจของคู่ความในกรณีที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 112

(8) ประมวลและรายงานข้อเท็จจริง รวมทั้งเสนอความเห็นต่อศาลในคดีครอบครัว ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 117

(9) ศึกษาค้นคว้าถึงสาเหตุแห่งการกระทำของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดโดยทั่ว ๆ ไป จัดทำสถิติการกระทำความผิดดังกล่าวของเด็กและเยาวชนและเผยแพร่วิธีป้องกันหรือทำให้ลดน้อยลง ซึ่งการกระทำความผิดนั้น

(10) ดำเนินการอื่นตามคำสั่งศาลหรือตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 36 ให้มีแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา พนักงานคุมประพฤติ พนักงานสังคมสงเคราะห์ ครู และพนักงานอื่นตามที่จะได้มีกฎกระทรวงระบุตำแหน่งเพื่อช่วยเหลือ ผู้อำนวยการสถานพินิจตามสมควร

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานของสถานพินิจหรือ พนักงานของสถานที่ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ควบคุม ฝึกและอบรม หรือสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชน เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 38 ในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ให้ผู้อำนวยการ สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดให้เด็กหรือเยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญอย่างน้อยให้พออ่านออกเขียนได้ ฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ หรือให้ปฏิบัติการงานอื่นใดเพื่อมิให้มีเวลาว่างโดยไม่จำเป็นให้เหมาะสมกับจิตใจและสุขภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้น

(2) ออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุม

(3) ลงทัณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 แก่เด็กและเยาวชนที่ละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำความผิดวินัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) ส่งเด็กหรือเยาวชนซึ่งมีความประพฤติเลวช่ออันจะเป็นภัยต่อเด็กหรือเยาวชน อื่นไปกักไว้ ในสถานที่ที่จัดไว้โดยเฉพาะหรือเรือนจำโดยได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เว้นแต่กรณี จุกเงินอย่างยิ่ง จะส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังเรือนจำก่อนก็ได้ แล้วรายงานให้ศาลทราบโดยเร็ว

(5) อนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราวตามหลักเกณฑ์ และวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวง

(6) อนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ออกไปศึกษา ในสถานศึกษาประเภทไปมานอกสถานพินิจตามที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและ ครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนก คดีเยาวชนและครอบครัว แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว

มาตรา 49 ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำ ความผิดซึ่งหน้า หรือมีผู้เสียหายชี้ตัวและยืนยันให้จับ หรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าได้มีการร้องทุกข์ ไว้แล้ว หรือมีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การจับกุมเยาวชนให้เป็นไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 50 ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคดีอาญาเมื่อมีการ จับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษา ในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการ จับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจน บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า ในกรณีเช่นว่านี้ พนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่ เวลา ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถาม ปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยัง สถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจ ดังกล่าวจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ยังสถานพินิจหรือจะปล่อย ชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือ เยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยไม่มีประกัน หรือ มี ประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การ ที่เห็นสมควรก็ได้ เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาสั่งโดยพลัน หากเห็นไม่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวให้รีบส่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็นไปให้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนก คดีเยาวชนและครอบครัว แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง คำสั่ง

ของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดี เยาวชนและครอบครัวให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่ ส่วนการสอบสวนนั้น ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้ว่าจะมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับหรือควบคุมนั้นก็ตาม

มาตรา 51 เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุก เกินหกเดือน แต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น ต่อศาลให้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุก เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปอีก โดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้น ได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นว่านี้ศาล มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้อีก ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในการพิจารณาคำร้องขอผิดฟ้อง เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาจะตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อแถลง ข้อคัดค้านหรือซักถามพยานก็ได้

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแห่งท้องที่นอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการสอบสวน แต่พนักงานสอบสวนเช่นว่านี้จะต้องรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็น ไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม เว้นแต่ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูง ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้ขยายระยะเวลาเป็นหกสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม เว้นแต่ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษ อย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหก

เดือนแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้ขยายระยะเวลาเป็นเก้าสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม

มาตรา 58 คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดนั้น แต่ถ้า

(1) ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว แต่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลซึ่งความผิดได้เกิดในเขตนั้นมีอำนาจพิจารณาคดี

(2) มีศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ และในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้ด้วย

(3) ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ และในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนืออำเภอที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด มีอำนาจพิจารณาคดีที่เกิดในเขตจังหวัดนั้น โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 16 มาตรา 24 ถึงมาตรา 31 และบทบัญญัติในหมวด 4 และหมวด 6 ถึงหมวด 9 แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในท้องที่ที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสถานพินิจมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 50 ถึงมาตรา 57 มาตรา 64 มาตรา 79 มาตรา 80 มาตรา 94 และมาตรา 103 มาใช้บังคับ

มาตรา 77 การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ง่าย กับต้องให้โอกาสจำเลยรวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำการงานหรือมีความเกี่ยวข้องด้วย แลกข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็น ตลอดจนระบุและซักถามพยานได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีนั้น

มาตรา 61 เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ บุคคลใดอายุยังไม่เกินยี่สิบปี บริบูรณ์กระทำความผิดและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ถ้าศาลนั้นพิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้วเห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน ก็ให้มีอำนาจสั่งให้โอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจและให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน

คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้ว เห็นว่าในขณะ

กระทำความผิดหรือ ในระหว่างการพิจารณาเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพ เช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุ ตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ก็ให้มีอำนาจสั่งให้โอนคดีไปพิจารณาใน ศาลที่มี อำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้

มาตรา 78 ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจ พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัยอาชีพ และฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำ การงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาด้วย

มาตรา 82 ในการพิจารณาและพิพากษาคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำ ความผิด ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของ เด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่า การที่จะลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพ และภาวะแห่ง จิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็น คน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการ สำหรับเด็กหรือเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือ เยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน

มาตรา 95 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา ศาลจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวหรือจะส่งตัวไปควบคุมไว้ยังสถานพินิจแห่งใดแห่งหนึ่ง ชั่วคราว หรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้

มาตรา 99 เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็ก และเยาวชนแล้ว และต่อมาความปรากฏแก่ศาลเอง หรือปรากฏจากรายงานของผู้อำนวยการ สถานพินิจ หรือผู้ปกครองโรงเรียน หรือสถานกักและอบรมหรือสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจ หรือปรากฏจากคำร้องของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ หรือ สถานศึกษาหรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิตตามมาตรา 20 (2) ว่าข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ตามมาตรา 78 และมาตรา 82 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้าศาลเยาวชนและ ครอบครัวที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง หรือที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็ก หรือเยาวชนนั้นกำลังรับโทษ หรือถูกควบคุมตัวอยู่ เห็นว่ามีเหตุอันสมควรก็ให้มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่ง เกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ ในกรณีที่ศาลที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งให้แจ้งให้ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งทราบ และถ้าโทษ หรือวิธีการ สำหรับเด็กและเยาวชนที่กำหนดในภายหลังหนักกว่าโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ที่เด็ก

หรือเยาวชนนั้นได้รับอยู่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นได้

ในคดีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมยังสถานพินิจ ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการในวรรคหนึ่ง

มาตรา 100 ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย ก็ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษา ดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติชั่ว
- (2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น หรือได้รับอนุญาตจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- (3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลหรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร
- (4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใดอันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติชั่ว
- (5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายเป็นครั้งคราว
- (6) ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษา เข้ารับการฝึกอบรมหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

ในการกำหนดเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดระยะเวลาที่จะให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามวรรคหนึ่งนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลเองหรือปรากฏจากรายงานของบุคคลตามมาตรา 101 วรรคหนึ่งว่า ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไข เพื่อคุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาล

เห็นสมควรอาจแก้ไขเพิ่มเติม หรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดหรือทุกข้อก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

มาตรา 104 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ดังต่อไปนี้

(1) เปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (1) แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา เป็นกักและอบรม ซึ่งจะต้องกักและอบรมในสถานกักและอบรมของสถานพินิจตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ 27

(2) เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานพินิจ สถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต ตามเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

(3) เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ โดยกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อ ตามมาตรา 100 ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ให้นำมาตรา 100 วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หลักเกณฑ์วิธีการกักและอบรมหรือการฝึกและอบรมเด็กหรือเยาวชนให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นว่าควรจะกักตัวหรือควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนตาม (1) หรือ (2) ต่อไปหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์แล้ว ให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด

มาตรา 106 คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษเด็ก หรือเยาวชน ตามประมวลกฎหมายอาญาก็ได้ แม้ว่า

(1) เด็กหรือเยาวชนนั้นได้เคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษา มาก่อนแล้ว

(2) โทษจะลงแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก

(3) ศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่าสองปี

มาตรา 107 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับไม่ว่าจะมีโทษจำคุกด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่ชำระค่าปรับ ห้ามมิให้ศาลสั่งกักขังเด็กหรือเยาวชนแทนค่าปรับแต่ให้ศาลส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมในสถานพินิจ สถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี

การจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

มาตรา 8 ให้จัดตั้ง

- (1) ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขึ้นในกรุงเทพมหานคร และให้มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร
- (2) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาขึ้นในจังหวัดสงขลา และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดสงขลา
- (3) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนครราชสีมา
- (4) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดเชียงใหม่
- (5) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุบลราชธานีขึ้นในจังหวัดอุบลราชธานี และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดอุบลราชธานี
- (6) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระยองขึ้นในจังหวัดระยอง และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดระยอง
- (7) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีขึ้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- (8) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์ขึ้นในจังหวัดนครสวรรค์ และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนครสวรรค์
- (9) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่นขึ้นในจังหวัดขอนแก่น และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดขอนแก่น

ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดที่ได้จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้จัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาล แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดใดจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา

ให้แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดมีเขตอำนาจเช่นเดียวกับศาลที่ตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวนั้น สำหรับจังหวัดที่มีศาลจังหวัดมากกว่าหนึ่งศาล ถ้าจะเปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดเพียงบางศาลจะให้แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดที่เปิดทำการนั้นมีเขตอำนาจตลอดท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดที่ยังมิได้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ให้ระบุเขตอำนาจดังกล่าวไว้ในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองด้วย

ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

มาตรา 8 วรรคแรก กำหนดให้จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นใน 9 จังหวัดรวมทั้งกรุงเทพมหานคร และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนั้น ๆ

มาตรา 8 วรรคสอง กำหนดให้จัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาลนอกจาก 9 จังหวัดตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 8 วรรคสาม กำหนดให้แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นในศาลจังหวัด มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนั้น ๆ เช่นเดียวกับศาลจังหวัด อย่างไรก็ตามหากปรากฏว่าในจังหวัดใดมีศาลจังหวัดมากกว่า 1 ศาล แต่มีเพียงแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดเพียงบางศาลเท่านั้นที่เปิดทำการ ก็ให้แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดที่เปิดทำการมีเขตอำนาจตลอดท้องที่ของศาลจังหวัดที่ยังไม่เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวด้วยโดยต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 8 วรรคท้าย กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ยังมีการจัดตั้งไม่ครบทุกจังหวัด ซึ่งตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง 1 ศาล และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขึ้น 8 ศาล ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเพิ่มขึ้นอีก 2 ศาล ได้แก่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดลพบุรี ปัจจุบันศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีทั้งหมด 11 ศาล โดยศาลเยาวชนและครอบครัวทั้ง 11 ศาลดังกล่าวเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวแบบเต็มรูปแบบคือ มีทั้งศาลเยาวชนและครอบครัว สถานแรกรับและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำหรับจังหวัดอื่นที่ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนั้น ๆ ต้องมีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาลด้วย ตามมาตรา 8 วรรค 2

ในปัจจุบัน มีพระราชกฤษฎีกาให้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ทั้งหมด 73 ศาล (อรรถรียา ชูตินันท์, 2551, น. 65-66)

ผู้พิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 16 ในศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลให้มีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด

ตามมาตรา 16 กำหนดให้ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัวประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 ประเภทคือ 1. ผู้พิพากษาประจำ 2. ผู้พิพากษาสมทบ

1. ผู้พิพากษาประจำ คือผู้พิพากษาที่เป็นข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ นั่นก็คือต้องเป็นข้าราชการตุลาการที่มีความรู้ทางกฎหมาย สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิตและเนติบัณฑิตและสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการตุลาการ

2. ผู้พิพากษาสมทบ คือบุคคลธรรมดาซึ่งได้รับการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวงและได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวร่วมกับผู้พิพากษาประจำ

การแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 17 การแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ซึ่งเป็นผู้มีอรรถาศัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน และเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว

ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอื่นด้วยก็ได้

ตามมาตรา 17 กำหนดการแต่งตั้งผู้พิพากษาให้ดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งใด คือ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง รองอธิบดีผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาหัวหน้าแผนก จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผู้พิพากษาซึ่งประจำอยู่ในศาลธรรมดา ซึ่งเป็นผู้มีอรรถาศัยและความประพฤติเหมาะสม และมีความสุขุมรอบคอบ หนักแน่น เห็นอกเห็นใจ มีปฏิภาณไหวพริบทำให้เด็กไว้วางใจได้ เพราะการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวต้องสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง ทำให้เห็นว่าทุกคนต่างพยายามที่จะช่วยเหลือแก้ไขไม่ใช่มุ่งจะลงโทษและขณะเดียวกันก็ทำให้เด็กรู้สึกว่าการกระทำผิดไม่ใช่สิ่งดีไม่ควรทำ อาจทำให้ตนเองได้รับผลร้ายและขณะเดียวกันผู้พิพากษาต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเข้าใจปัญหาสังคมและปัญหาครอบครัว ซึ่งจะได้พิจารณากำหนดวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอื่นด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการกรณีที่ยังมีผู้พิพากษาน้อย ก็อาจให้ช่วยราชการในศาลอื่นด้วย (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2551, น. 74-75)

บทบาทและหน้าที่ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 11 ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในคดีดังต่อไปนี้

1. คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
2. คดีอาญาที่ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาโอนมาตามมาตรา 61 วรรคหนึ่ง
3. คดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาล หรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว แล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
4. คดีที่ศาลจะต้องพิพากษาหรือสั่งที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

อำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 (วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2548, น. 116-117)

1. ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรที่จะมีคำพิพากษา ศาลมีอำนาจเลื่อนวันฟังคำพิพากษาออกไปเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน เช่น ให้เด็กหรือเยาวชนไปบำบัดยาเสพติด เป็นต้น ในระหว่างนี้ศาลมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือส่งตัวเด็กไปควบคุมยังสถานพินิจหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนได้ (มาตรา 95)
2. ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยตัวไป ถ้าศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมสมควรจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนก็ได้ (มาตรา 100) หากฝ่าฝืนเงื่อนไขยังสามารถ ส่งไปฝึกและอบรมได้ไม่เกิน 1 ปี (มาตรา 101 วรรคสอง)
3. มีอำนาจในการรอลงโทษกว้างขวางกว่าคดีธรรมดา เช่น แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนจะเคยจำคุกมาแล้วก็ยังรอลงโทษได้ หรือจะลงโทษแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่น นอกจากโทษจำคุกก็ได้ หรือแม้โทษจำคุกจะมีกำหนดเท่าใดก็รอลงโทษได้ (มาตรา 106)
4. มีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเมื่อพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป เช่น ได้รับรายงานจากผู้อำนวยการสถานพินิจว่าการฝึกอบรมก้าวหน้ามาก ศาลมีอำนาจพิจารณาเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเดิมได้ (มาตรา 99)

5. มีอำนาจพิจารณาปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่ส่งไปฝึกและอบรมโดยกำหนดขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ในระหว่างระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงได้ (มาตรา 105)

6. ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีอำนาจสอบถามจำเลยเป็นการเฉพาะตัวเพื่อหยั่งทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อหาและสาเหตุแห่งการกระทำความผิด บุคลิกลักษณะ ท่วงที วาจา และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดี (มาตรา 71 และ 75)

รูปแบบการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จะมีลักษณะคล้ายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไป เพียงแต่มีรายละเอียดมากขึ้น ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสมที่สุด จึงมีขั้นตอนก่อนฟ้องคดีที่แตกต่างจากคดีธรรมดา (ศิริชัย จันทรสว่าง, 2546, น. 50-51)

ขั้นก่อนฟ้องคดี

1. ดำรวจ

ตามแผนผังแสดงลำดับขั้นตอนตั้งแต่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมจนถึงศาลพิจารณาพิพากษานี้ เริ่มเมื่อจับเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ดำรวจจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน และให้ส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจ

สถานพินิจ จะดำเนินการทำรายงานโดยพนักงานสถานพินิจจะทำรายงานการวินิจฉัยเบื้องต้น พนักงานคุมประพฤติทำรายงานแสดงข้อเท็จจริง และแพทย์และจิตแพทย์ทำรายงานแพทย์อันประกอบด้วยการตรวจกายและจิต รวมเป็นรายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนส่งให้ศาลและพนักงานอัยการงานทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานพินิจ โดย พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนฯ มาตรา 34, 36, 38 และ 50 ให้อำนาจและกำหนดหน้าที่ไว้

ขั้นตอนการฟ้องคดี

2. พนักงานอัยการ

เมื่อตำรวจสอบสวนแล้วส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการต้องยื่นฟ้องต่อศาลภายใน 30, 60 หรือ 90 วัน แล้วแต่ความหนักเบาของโทษ โดยคดีทั่วไปต้องฟ้องคดีภายใน 30 วัน แต่คดีที่มีโทษจำคุกขั้นสูงเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม

ต้องฟ้องคดีภายใน 60 วัน และคดีที่มีโทษจำคุกชั้นสูงเกิน 5 ปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ต้องฟ้องคดีภายใน 90 วัน ขั้นตอนการฟ้องคดีเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ

3. ศาล

เมื่อคดีมาสู่ศาลโดยพนักงานอัยการ ศาลก็จะดำเนินการพิจารณาพิพากษาตามลำดับ ในกรณีจำเลยไม่มีความผิด ศาลอาจดำเนินการตามมาตรา 95 คือ เลื่อนการตัดสินแล้วส่งเด็กไปฝึกอบรมไม่เกิน 1 ปี แล้วจึงค่อยมาพิจารณาพิพากษาคดี หรือตามมาตรา 101 พิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดแล้วปล่อยกลับไปโดยกำหนดเงื่อนไข การคุมประพฤติซึ่งหากจำเลยละเมิดเงื่อนไขก็อาจถูกส่งไปฝึกอบรมไม่เกิน 1 ปี

แต่ถ้าพิพากษาว่า จำเลยมีความผิด ศาลอาจดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

(1) ปล่อยตัวโดยวางกล่าวดักเตือน ทำทัณฑ์บน รอการกำหนดโทษ รอการลงโทษวางข้อกำหนดบิดามารดา

(2) ปล่อยตัวโดยวางเงื่อนไขคุมประพฤติ

(3) ปรับ

(4) ส่งไปฝึกและอบรม

(5) จำคุก

อย่างไรก็ดี ศาลจะดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีตามลำดับ และในกรณีที่จำเลยไม่มีความผิด ศาลอาจดำเนินการเลื่อนการตัดสินคดี และส่งเด็กหรือเยาวชนไปฝึกและอบรม ไม่เกิน 1 ปี แล้วค่อยมาพิจารณาพิพากษาคดี หรือพิพากษาว่าไม่มีความผิดแล้วปล่อยตัวไปโดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติดังเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไปได้ แต่ถ้าศาลพิพากษาว่าจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีความผิด ศาลอาจดำเนินการโดยใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 กรณี คือ (วิชา มหาคุณ, อ้างถึงใน ศิริชัย จันทรสว่าง, 2544, น. 45-46)

วิธีการไม่ตัดอิสระภาพ ได้แก่

- การวางกล่าวดักเตือนแล้วปล่อยตัวไป
- มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย โดยวางข้อกำหนดให้ระวังเด็ก และเยาวชนมิให้ก่อเหตุร้าย
- กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติไว้
- ปรับ
- ให้เข้ารับการบำบัดรักษา
- ให้ทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์
- รอการพิจารณาไว้ก่อน เพื่อให้โอกาสในการปรับปรุงตนเอง

- รอลงอาญาโดยรอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษ แต่รอการลงโทษไว้ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา โดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนด้วยก็ได้

วิธีการตัดอิสรภาพ ได้แก่

- ส่งตัวไปฝึกอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถกำหนดระยะเวลาขั้นสูง ขั้นต่ำได้ โดยศาลอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

- ส่งตัวไปรับโทษในเรือนจำ

วิชา มหาคุณ (2541, น. 52-53) กล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กว่า

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (juvenile justice) แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (criminal justice) สำหรับผู้ใหญ่ ก็คือเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟู (rehabilitation) ยิ่งกว่าการเตรียมการในด้านอาชีพ (preoccupation) แต่เป็นที่น่าสนใจว่าศาลเยาวชนและครอบครัว และสถานพินิจ มักมุ่งเน้นที่จะเตรียมการในด้านอาชีพให้แก่เด็กและเยาวชน ยิ่งกว่าการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งแม้แต่สหรัฐอเมริกาที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันโดยมีผู้กล่าวว่า นับเป็นความอ่อนแออย่างสำคัญของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (the essential weakness of the juvenile system) และยิ่งไปกว่านั้นยังมีการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยให้ฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรม โดยอ้างว่าการลงโทษ (punishment) นั้นคือการบำบัดแก้ไข (treatment) ซึ่งระยะเวลา

ที่เด็กและเยาวชนต้องอยู่รับการฝึกอบรมมักจะยาวนานและหนักยิ่งกว่าอาชญากรที่เป็นผู้ใหญ่ได้รับการตัดสินจากศาลธรรมดาเสียอีก

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งถือว่าสังคมและสิ่งแวดล้อมมีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด สังคมจึงต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบแก้ไขด้วย โดยดำเนินการเพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับตนเป็นคนดี สามารถกลับคืนสู่สังคม และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขเชื่อว่าผู้กระทำผิดเปรียบเสมือนผู้ป่วยที่ต้องบำบัดรักษาแก้ไข ฟื้นฟู ไม่ใช่การลงโทษ และต้องให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล แก้ไขเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นคนดี และสามารถกลับไปอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยถือว่าผู้กระทำผิดเหมือนผู้ป่วยที่ต้องบำบัดรักษาไม่ใช่การลงโทษ มีขั้นตอนการดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้ (ศิริชัย จันทรสวาง, 2546, น. 48)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) จัดทำขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ และผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนสิทธิเด็ก ทั้งในระดับภายในและระหว่างประเทศ สหประชาชาติได้มีมติยอมรับตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2533 อนุสัญญามีผลบังคับใช้ในฐานะกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2535 และกำหนดให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับในประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กไม่เพียงแต่ตระหนักถึงการละเมิดสิทธิเด็กและเด็กที่ตกอยู่ในสภาวะที่ยากลำบากเท่านั้น ยังมุ่งให้การคุ้มครองสิทธิเด็กโดยทั่ว ๆ ไป หรือมนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี (มาตรา 1) เด็กแต่ละคนจะได้รับการเคารพประกันสิทธิต่าง ๆ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าชนิดใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น ต้นกำเนิดทางชาติ ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิดหรือสถานะอื่น ๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย (มาตรา 2) และการกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าโดยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก (มาตรา 3)

อนุสัญญานี้มี 54 มาตรา มีสาระสำคัญ แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เริ่มจากข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 41 เป็นข้อที่ว่าด้วยหลักการและเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ที่พึงได้รับ

ส่วนที่ 2 เริ่มจากข้อที่ 42 ถึงข้อที่ 45 เป็นข้อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์และแบบพิธีซึ่งประเทศที่ให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาต้องปฏิบัติตาม

ส่วนที่ 3 เริ่มจากข้อที่ 46 ถึงข้อที่ 54 เป็นข้อเกี่ยวข้องกับกลไกของอนุสัญญา ซึ่งกำหนดวิธีการสอดส่องดูแลการปฏิบัติตามอนุสัญญาและกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในการบังคับใช้

อนุสัญญานี้มีสาระสำคัญที่มุ่งคุ้มครองเด็ก สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. สิทธิในการอยู่รอด (Survival Rights) หรือสิทธิพื้นฐานทั่ว ๆ ไป ของเด็ก เช่น สิทธิในการมีชีวิตอยู่ และส่งเสริมชีวิต ได้รับโภชนาการที่ดี ได้รับการบริการด้านสุขภาพ สิทธิที่จะได้รับมาตรฐานสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากการประกันสังคม สิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีพอ สิทธิในการมีชื่อและสัญชาติ เป็นต้น

2. สิทธิในการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) จากการถูกเอาเปรียบทางเพศ หรือถูกทำร้ายทางเพศ จากการถูกเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจหรือการทำงานใด ที่จะเป็น

อันตรายต่อสุขภาพ หรือการพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคมของเด็กจากการถูกทรมาน หรือลงโทษ การลักพาตัว การใช้แรงงานเด็ก การถูกทอดทิ้งละเลย หรือการกระทำในลักษณะที่โหดร้ายจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในสงคราม ตลอดจนการปกครองคุ้มครองเด็กที่มีชีวิตอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เช่น เด็กพิกการ เด็กผู้ลี้ภัย เด็กกำพร้า เป็นต้น

3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights) เช่น สิทธิที่จะได้รับการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ เข้าถึงข่าวสารที่เหมาะสม เสรีภาพในความคิด มโนธรรมและศาสนา พัฒนาสุขภาพร่างกาย สิทธิที่จะได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Rights) เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ได้อย่างเสรีในทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง สิทธิในการแสดงออก และการแสวงหา ได้รับหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการสมาคม และชุมนุมอย่างสงบ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก วางหลักประกันการดำเนินกระบวนการยุติธรรมแก่เด็ก และเยาวชนใน

ข้อที่ 37 รัฐภาคีประกันว่า

ก) จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

ข) จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยผลการจับกุมกักขังหรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

ค) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะต้องถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือได้ตอบ และการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

ง) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะคัดค้านความชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการเช่นว่า

อนุสัญญาวางหลักเกี่ยวกับเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดไว้ใน ข้อที่ 40

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

2. เพื่อการนี้ และโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของตราสารระหว่างประเทศ รัฐภาคีประกันว่า

ก) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหา หรือตั้งข้อหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นเกิดขึ้น

ข) เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา หรือตั้งข้อหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาอย่างน้อยที่สุดจะได้รับหลักประกันดังต่อไปนี้

(1) ได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

(2) ได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง และในกรณีที่เหมาะสมโดยผ่านบิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมายและจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมและการสู้คดีของเด็ก

(3) ได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลาง ในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้มีความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม เว้นเสียแต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคำนึงถึงอายุของเด็ก หรือสถานการณ์ บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

(4) จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด สามารถซักถามหรือซักค้านพยาน และให้พยานของตนเข้ามามีส่วนร่วม และให้มีการซักถามพยานแทนตนภายใต้เงื่อนไขแห่งความเท่าเทียมกัน

(5) หากพิจารณาว่าได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ก็ให้การวินิจฉัยหรือมาตรการใดที่กำหนดโดยผลของการวินิจฉัยนั้น ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในระดับสูงขึ้นไป

(6) ให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากเด็กไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้อยู่

(7) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา ให้เคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็กอย่างเต็มที่

3. รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมายกำหนดกระบวนการวิธีพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานและสถาบันซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ก) การกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุน้อยกว่านั้นจะถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้

ข) เมื่อเห็นว่าเหมาะสมและเป็นที่พึงปรารถนา ให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้น โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมาย จะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่อยู่

4. การดำเนินการต่าง ๆ เช่น คำสั่งให้มีการดูแล แนะแนว และควบคุมการให้คำปรึกษาการภาคทัณฑ์ การอุปการะดูแลแผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ นอกเหนือจากการให้สถาบันเป็นผู้ดูแล จะต้องมิใช่เพื่อประกันว่า เด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และได้สัดส่วนกับทั้งสภาพการณ์ และความผิดของเด็ก (วิชา มหาคุณ, 2541, น. 7-8)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน

ข้อ 1. เด็กและเยาวชนพึงได้รับสิทธิเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยกหรือกีดกันไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในเรื่อง เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคมทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัวก็ตาม

ข้อ 2. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์คุ้มครองเป็นพิเศษอันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจเพื่อให้อยู่ร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างปกติชน

ข้อ 3. เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้มีชื่อ และมีสัญชาติ แต่กำเนิด

ข้อ 4. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความมั่นคงทางสังคม และเติบโตอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ทั้งแม่และเด็กควรได้รับการดูแลและคุ้มครองเป็นพิเศษ ทั้งเมื่ออยู่ในครรภ์ และภายหลังเมื่อคลอดแล้วได้รับสิทธิในเรื่องที่อยู่อาศัย ได้รับอาหาร ได้รับการดูแลทางแพทย์ และโดยเฉพาะเด็ก ๆ ให้ได้รับการเล่นรื่นเริงเพลิดเพลินด้วย

ข้อ 5. เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ หมายถึง การดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็กโดยเฉพาะ

ข้อ 6. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความรัก และความเข้าใจอันจะช่วยพัฒนาบุคลิกของตนโดยเติบโตอยู่ในความรับผิดชอบของบิดา มารดาของเด็กเอง และในทุกกรณีเด็กจะต้องอยู่

ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรักความอบอุ่นปลอดภัย และไม่พลัดพรากจากพ่อแม่ในกรณีที่เด็กไม่มีครอบครัว หรือมาจากครอบครัวที่ยากจน และมีลูกมากก็จะได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ

ข้อ 7. เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาซึ่งครูควรจะต้องจัดให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไป และให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกผู้ยังประโยชน์ต่อสังคมคนหนึ่ง การศึกษานี้คลุมไปถึงการแนะแนวทางชีวิต ซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบก่อนบุคคลอื่น ๆ เด็กจะต้องมีโอกาสดูแลความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากการเล่นและรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย

ข้อ 8. เด็กและเยาวชนจะเป็นบุคคลแรกที่ได้รับการคุ้มครองและสงเคราะห์ในทุกกรณี

ข้อ 9. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการปกป้องให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง จากความโหดร้ายทารุณ และการถูกข่มเหง รังแกทุกชนิด เด็กจะต้องไม่กลายเป็นสินค้า ไม่ว่ารูปใดจะต้องไม่มีการรับเด็กเข้าทำงานก่อนวัยอันสมควร ไม่มีการกระทำใด ๆ อันจะมีการชักจูงหรืออนุญาตเด็กให้จำต้องรับจ้างทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายต่อสุขภาพเด็ก หรือเป็นเหตุให้การพัฒนาทางกายทางสมองและทางจิตใจของเด็กต้องเสื่อมลง

ข้อ 10. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการกระทำที่แสดงถึงการกีดกันแบ่งแยกไม่ว่าทางเชื้อชาติ ศาสนาหรือรูปใด ๆ เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เติบโตขึ้นมา “ในภาวะแห่งจิตใจที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ และมีการหย่อนหนักหย่อนเบามิตรภาพระหว่างชนชาติต่าง ๆ สันติภาพ และภาพสากล และด้วยการสำนึกเต็มที่ว่าพลละกำลังและความสามารถพิเศษในตัวเขา ควรจะอุทิศเพื่อรับใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน”

กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)

กฎแห่งกรุงปักกิ่ง เป็นกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งมีมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ลงมติเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1945 ยอมรับ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง มีหลักการที่สำคัญ โดยระบุไว้ใน

ข้อ 17 หลักชี้แนะในการพิจารณาคดีและวางข้อกำหนด

17.1 ผู้มีอำนาจควรได้รับการแนะนำในการวางข้อกำหนดตามหลักการต่อไปนี้

ก) การปฏิบัติต่อความผิดควรได้สัดส่วนเสมอกัน ไม่เพียงแต่ได้สัดส่วนกับสภาพความรุนแรงของความผิดเท่านั้น แต่จะต้องได้สัดส่วนกับสภาพและความต้องการของเด็กและเยาวชน รวมถึงได้สัดส่วนกับความต้องการทางสังคมด้วย

ข) การจำกัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชน ควรกำหนดขึ้นหลังจากที่มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน และควรจะจำกัดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ค) ไม่ควรวางข้อกำหนดตัดอิสรภาพส่วนบุคคล เว้นแต่เด็กและเยาวชนต้องคดีที่ได้กระทำความรุนแรงเกี่ยวกับกรณีทำร้ายผู้อื่น หรือกระทำความผิดร้ายแรงเป็นอาชญากรรมและมีหนทางแก้ไขด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสม

ง) ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ปัจจัยชี้้นำคือความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน

17.2 ไม่ควรวางข้อกำหนดประหารชีวิตสำหรับอาชญากรรมใด ๆ ที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน

17.3 เด็กและเยาวชนไม่ควรถูกลงโทษทางร่างกาย

17.4 ผู้มีอำนาจควรมีอำนาจยุติการดำเนินคดีเมื่อใดก็ตาม

ข้อ 18 มาตรการต่าง ๆ ในการวางข้อกำหนด

18.1 ควรมีมาตรการหลายหลากหลายในการวางข้อกำหนดเพื่อให้ผู้มีอำนาจเลือกที่จะหลีกเลี่ยงใช้สถานกักกันมาตรการบางอย่างสามารถใช้ควบคู่กันได้ อันได้แก่

1. การเอาใจใส่ดูแล การแนะแนว การเฝ้าดูอย่าง ใกล้ชิด
2. การคุมประพฤติ
3. คำสั่งให้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์
4. การปรับ การใช้ค่าเสียหาย และการชดเชยคืน
5. คำสั่งให้เข้ารับการบำบัด
6. คำสั่งให้เข้ารับคำปรึกษาแบบกลุ่ม หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะ

เดียวกัน

7. คำสั่งให้ดูแลพยาบาล ให้พักอาศัยอยู่ในชุมชน และอยู่ในสถานที่ให้การศึกษา

8. คำสั่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

18.2 ไม่ควรแยกเด็กและเยาวชนออกจากการปกครองดูแลของผู้ปกครองไม่ว่าจะแยกบางส่วนหรือแยกออกอย่างสิ้นเชิง นอกจากสถานการณ์ของคดีนั้นทำให้จำเป็นต้องกระทำ

ข้อ 19 ใช้วิธีการของสถานฝึกอบรมแบบปิดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

19.1 การส่งเด็กและเยาวชนเข้าสถานฝึกอบรมแบบปิด ควรจัดเป็นหนทางสุดท้ายของการวางข้อกำหนดและให้อยู่ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น

ข้อ 28 ใช้วิธีการปล่อยอย่างเจื่อนใจให้รวดเร็วและมากที่สุด

28.1 การปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิดอย่างมีเจื่อนใจนั้น ควรกระทำโดยผู้มีอำนาจที่เหมาะสม วิธีการนี้ควรใช้ให้เร็วและให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

28.2 เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิดพร้อมกับเจื่อนใจนั้น ควรได้รับการช่วยเหลือและดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้มีอำนาจที่เหมาะสมและควรได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

ข้อ 29 การจัดแบบกึ่งสถานฝึกอบรมแบบปิด

29.1 ควรจัดให้มีสภาพที่แบบกึ่งสถานฝึกอบรมแบบปิด เช่น บ้านกึ่งวิถีบ้านที่มีการเรียนการสอน ศูนย์ฝึกอบรมแบบไปเช้าเย็นกลับ และอื่น ๆ การจัดกาที่ที่เหมาะสมเช่นนี้ จะช่วยให้เด็กและเยาวชนปรับตัวกลับคืนสังคมได้อย่างเหมาะสม

ข้อ 30 การวิจัยเป็นรากฐานของการวางแผน วางนโยบาย และประเมินผล

30.1 ควรจัดองค์กรและสนับสนุนการวิจัยที่จำเป็นต่อประสิทธิผลของการวางแผน และวางนโยบาย

30.2 ควรจัดให้มีการทบทวนและประเมินผลเป็นครั้งคราวในเรื่องแนวโน้มปัญหา สาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุม

30.3 ควรจัดให้มีกลไกการวิจัยในด้านการประเมินผล ให้อยู่ภายในระบบของการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อการประเมินที่เหมาะสม และเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารงานในอนาคต (วิชา มหาคุณ, 2539, น. 124-140, อ้างถึงใน ศิริชัย จันทรสว่าง, 2544, น. 29-31)

สรุป ในข้อ 17 ว่าการจำกัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชนควรกำหนดขึ้นหลังจากที่มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน และควรจะจำกัดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ทั้งสนับสนุนให้ใช้หนทางเลือกอื่นให้มากที่สุด แทนการควบคุมไว้ในสถานฝึกอบรมแบบปิดและให้มีการคุมประพฤติให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น ในข้อ 18 กำหนดให้มีมาตรการบางอย่างหลากหลายที่หลีกเลี่ยงการใช้สถานกักกัน ได้แก่ การเอาใจใส่ดูแล การแนะแนว การเฝ้าดูอย่าง ใกล้ชิด การคุมประพฤติ คำสั่งให้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ การปรับ การใช้ค่าเสียหาย และการชดใช้คืน คำสั่งให้เข้ารับการบำบัด คำสั่งให้เข้ารับคำปรึกษาแบบกลุ่ม หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน คำสั่งให้ดูแลพยาบาล ให้พักอาศัยอยู่ในชุมชน และอยู่ในสถานที่ให้การศึกษา และคำสั่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้

ไม่ควรแยกเด็กและเยาวชนออกจากการดูแลของผู้ปกครอง ไม่ว่าจะแยกบางส่วน หรือแยกออกอย่างสิ้นเชิง นอกจากสถานการณ์ของคดีนั้นจำเป็นต้องทำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ได้บัญญัติที่ครอบคลุมถึงสิทธิเด็กไว้ เพื่อให้มีผลบังคับใช้และเป็นไปตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิแห่งสหประชาชาติไว้ดังนี้

มาตรา 28 วรรคแรก บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิหรือเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 28 วรรคสอง บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีศาลได้

มาตรา 29 วรรคแรก การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจำกัดกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุผลแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

มาตรา 52 เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลจะมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 74 เด็กอายุกว่าสิบปี แต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้น ไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองและศาลเห็นว่า ไม่สมควรจะเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัย

อยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนั้น เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุ้มครองประพฤดิหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนั้น

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลและเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคล หรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์กรนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ให้บุคคลหรือองค์กรนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่ และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

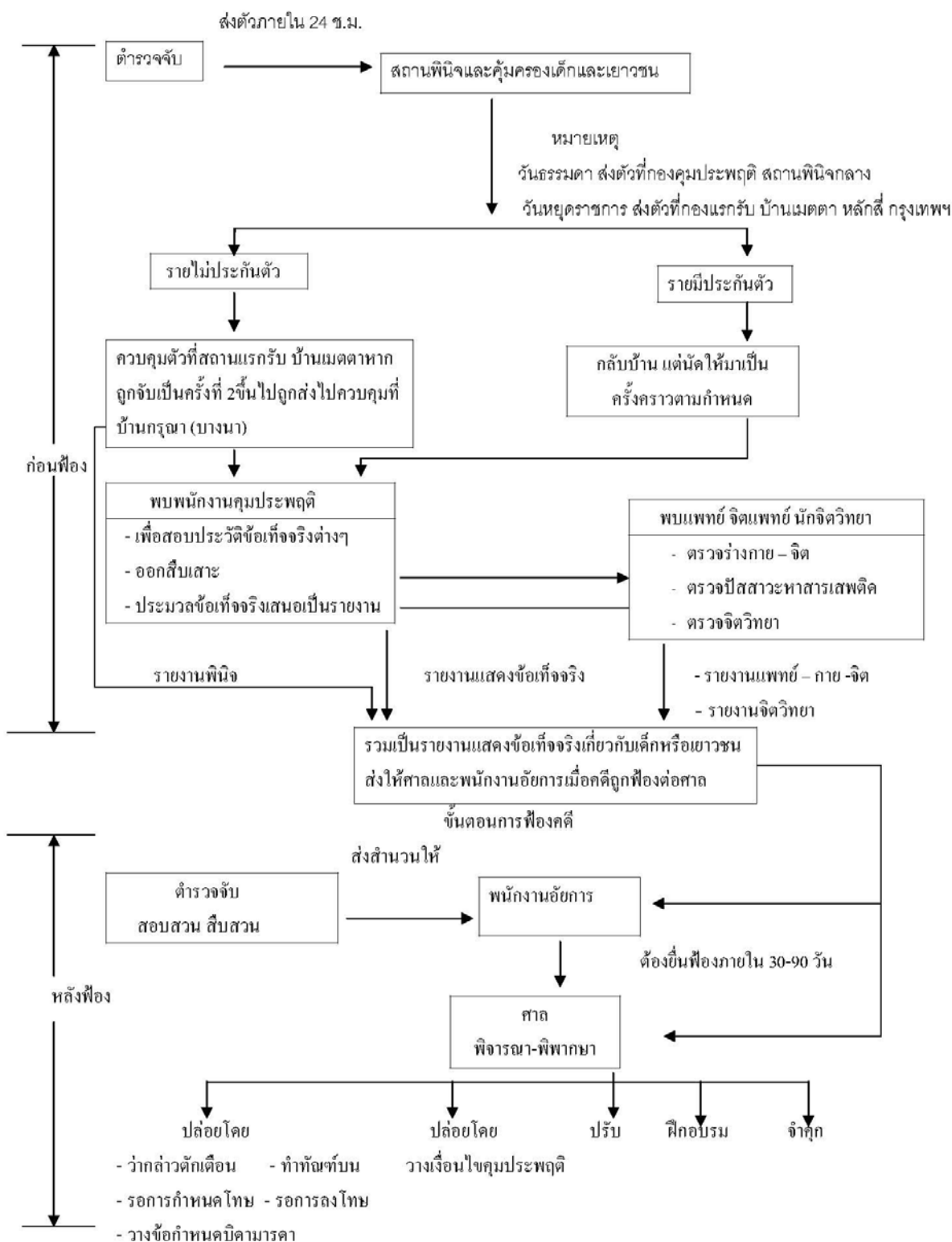
คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสียพนักงานอัยการหรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอนหรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้

มาตรา 75 ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปี แต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้นในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดกึ่งหนึ่ง

มาตรา 76 ผู้ใดอายุกว่าสิบแปดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งก็ได้

แผนภูมิที่ 1

ลำดับตั้งแต่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมจนถึงศาลพิจารณาพิพากษา

ที่มา: กองคุมประพฤติ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัชรภรณ์ พิมพ์จุฬา (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาบุคลากรและการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยศึกษาปัญหาในเรื่องผู้พิพากษาผู้พิพากษาสมทบ ที่ปรึกษากฎหมาย และการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นว่ายังไม่เหมาะสมในปัจจุบัน เพื่อแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องดังกล่าวในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เพื่อให้สามารถคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และสามารถแก้ไข พันฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้ ผู้ศึกษาพบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ ที่ปรึกษากฎหมาย ยังมีคุณสมบัติไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเพียงพอที่จะทำให้สามารถคุ้มครอง แก้ไข พันฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่เข้ามาสู่การดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว อีกทั้งวิธีการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของศาลเยาวชนและครอบครัว ยังไม่มีการค้นหาสาเหตุการกระทำผิดก่อนการพิจารณาคดี คำพิพากษายังไม่เหมาะสมที่จะแก้ไข พันฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้อย่างถูกต้อง ตรงจุดและเป็นประโยชน์กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้อย่างแท้จริง อีกทั้งบทบัญญัติของกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในการใช้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวให้สามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้อย่างเต็มที่

วณี เกษตรธรรม (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของพนักงานอัยการสำนักอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดบทบาทหน้าที่ ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิเด็กเยาวชนกระทำผิด ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนสภาพปัญหา และอุปสรรคในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และเพื่อศึกษาถึงแนวทางและมาตรการในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงปัญหา และอุปสรรคของพนักงานอัยการสำนักอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวที่ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

ศิริชัย จันทรสว่าง (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการปรับปรุงและพัฒนาทางเลือกของศาลในการแก้ไข พันฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด มุ่งศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไข พันฟูเด็กและเยาวชน รูปแบบที่ศาลใช้ในการ

แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ทศนะของผู้พิพากษาในการเลือกใช้กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน วิเคราะห์ปัญหาของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และหาแนวทางพัฒนากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนภายในกรอบของกฎหมาย โดยเน้นตามทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งถือว่า คนคือเด็กและเยาวชน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ

การศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในประเทศไทยได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ในกฎหมายอย่างกว้างขวางและทันสมัย ทศนะของผู้พิพากษายังคงมีแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับแนวคิดของสำนักคลาสสิก ที่เห็นว่ากฎหมายควรแน่นอนชัดเจน หลักเกณฑ์ในกระบวนการยุติธรรมควรแน่นอน การลงโทษควรให้เหมาะสมกับความผิดที่เด็กและเยาวชนกระทำ และทุกคนควรเท่ากันในทศนะของกฎหมาย อีกส่วนเห็นว่า เด็กและเยาวชนกระทำผิดเพราะมีสิ่งอื่นมาชักจูงหรือบีบบังคับ เขาไม่ควรรับผิดชอบในการกระทำทั้งหมดเพราะไม่มีทางเลือก สังคมและสิ่งแวดล้อมมีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด จึงควรมีส่วนรับผิดชอบและร่วมแก้ไขโดยเน้นเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด ซึ่งเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเป็นราย ๆ ไป ตามความเหมาะสม

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเรื่องทศนะของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง : ศึกษาเฉพาะกรณีการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาได้ดังนี้

